

Judicious Journeys

פרשיות בהר בחוקתי תש"פ

LEVITICUS

26 / 3-11

PARASHAS BECHUKOSAI

3) If you will follow My decrees and observe My commandments and perform them; 4 then I will provide your rains in their time, and the land will give its produce and the tree of the field will give its fruit. 5 Your threshing will last until the vintage, and the vintage will last until the sowing; you will eat your bread to satiety and you will dwell securely in your land.

6 I will provide peace in the land, and you will lie down with none to frighten you; I will cause wild beasts to withdraw from the land, and a sword will not cross your land. 7 You will pursue your enemies; and they will fall before you by the sword. 8 Five of you will pursue a hundred, and a hundred of you will pursue ten thousand; and your enemies will fall before you by the sword. 9 I will turn My attention to you, I will make you fruitful and increase you; and I will establish My covenant with you.

10 You will eat very old grain and remove the old to make way for the new. 11 I will place My Sanctuary among you; and My Spirit will not reject you. 12 I will walk among you, I will be God unto you and you will be a people unto Me. 13 I am HASHEM, your God, Who took you out

2

3. אם יקחתי מלבו — If you will follow My decrees. The verse contains three phrases that seem to be repetitious. Their combined meaning is as follows: If you will follow My decrees by engaging in intensive Torah study, with the intention that such study will lead you to observe My commandments properly, and, if you actually do perform them, you will merit the blessings given in the following verses (Rashi; Sifra).

3

184

EINEI YISROEL

קסו

רם

פרשת בחוקתי

קול

4

RASHI STATES THAT THE ABOVE possuk means, "שתהיו עמלים" - If you toil in the study of Torah, and should not be understood according to its plain meaning, that "one should fulfill the precepts of the Torah." This must be so, Rashi explains, because fulfillment of the precepts is the subject of the subsequent phrase, "If you guard My precepts." Therefore, "If you walk in My paths," must be a reference to the study of Torah.

It is troublesome, however, that this phrase seems not to contain even the slightest hint to being *ameilim BaTorah*. Just because we have negated the possibility that it is referring to *kiyum ha'mitzvos*, how are we to know that the phrase is alluding to Torah study without some clue that this is the intention?

Born to toil

The Gemara (*Sanhedrin* 99b) says that everyone comes into this world to toil. "אדם לעמל יולד" - A man was born to toil" (*Iyov* 5:7). No person can escape this decree. Human existence necessarily involves struggle and effort. Even a person with enormous wealth will encounter elements of struggle and striving in his life, and will have to work diligently in order to succeed.

The Gemara continues:

[Rebbi Elazar said:] It is not evident to me whether [man] was created for verbal toil, or physical toil. Since it is written, "כי אכף עליו" - פיהו - For [the need of] his mouth compels him [to struggle]" (*Mishlei* 16:26), I may conclude that [man] was created for verbal toil. Still it is not evident to me whether [man] was created for the toil of Torah or for the toil of conversation. Since it is written, "לא ימוש ספר התורה הזה" - This Torah scroll shall not depart from your mouth" (*Yehoshua* 1:8), I may conclude that [man] was created for the toil of Torah.

א] יש לתמוה כאן מהו הלשון "תלכו", הרי בשאר מקומות מצינו לשונות של עשיה או שמירה אצל חוקים, ומה בא להורות לנו ענין של הליכה, וכאמת מצינו עוד בתורה לשון של הליכה, כגון מה שנאמר (שמות י"ב) "והזהרתה אתהם את החקים ואת התורות והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו". וצ"ב מהו ענין ההליכה בדבך.

5

The phrasing of the Gemara suggests that there exists a genuine doubt as to the nature of the toil for which man was created. This is mystifying. Surely, Chazal could never have entertained the possibility that the ultimate purpose of man is anything other than *amal HaTorah*. It is clear from all of Tanach, that the highest occupation of mankind is the diligent study of Torah. If so, how do we understand the doubt expressed by the Gemara?

Rebbi Akiva and Pappus ben Yehudah

The Gemara (*Brachos* 61b) mentions a conversation between Rebbi Akiva and Pappus ben Yehudah, who were both captured by the Romans and sentenced to death. Pappus had previously criticized Rebbi Akiva for endangering his life by defying the Roman decree against the public study of Torah. Now that both men shared the same plight, Pappus recognized Rebbi Akiva's greatness. "I was arrested for the most foolish, worthless offence, yet you have been arrested for teaching Torah to Klal Yisroel. Praiseworthy are you, Rebbi Akiva, for you were caught teaching Torah." Although they were both about to suffer, Rebbi Akiva's suffering would have an element of great sublimity and purpose. The pain would point to the greatness of his life, but for Pappus, it would signify nothing of value.

It is this recognition of the value of toil which Rebbi Elazar is discussing. Every individual chooses for himself the path in which

he will toil. The outcome of his decision depends upon his personal resolve to work towards the higher purpose.

* Every person who comes into this world has to contend with the reality of having to make an effort in order to advance in life. It is up to each individual to take that struggle and focus it upon what is important to him and to decide in which direction he will direct his efforts. One person will settle for the toil of physical labor, and another will be drawn to the toil of the mind.

Even the value of mental toil is dependent on various factors. The eternal value of one's toil is dependent upon its being used for Torah. If a person labors in this world using his great intelligence for empty, vain pursuits, then his efforts are of little value.

Most people are acquainted with the type of person who is witty and intelligent and who possesses great potential. Yet unfortunately, he uses his talents to provoke laughter with his sharp retorts and keen observations, even poking fun at the most important people. Such a person may be popular or influential, but this is only because of the gift of intelligence that HaKadosh Baruch Hu has bestowed upon him. Tragically, he has chosen to squander his considerable gifts.

In contrast, one who has decided that the only worthwhile pursuit is to invest in the unseen, yet eternal elements of life, may reach the point where he sets aside worldly vanities, and uses his intelligence for the pursuit of Torah. Then he begins to fulfill the purpose for which mankind was created, and his toil is imbued with great meaning. Thus, when Chazal said, "It is not evident to me," as in the above quote, they were speaking of the individual man who comes to this world undecided as to which path to pursue. The true interpretation of the possukim was never in doubt.

This is the challenge of "If you walk in My statutes." The very act of choosing a particular path, is to make the decision as to where he intends to apply his efforts and his toil. If one chooses to walk in the path of Torah, then the direction of one's toil will be diligence in Torah study. His *ameilus*, his effort, will be directed towards Torah, the purpose of all Creation.

אם בחקותי תלכו [כו ג]. פרש"י שתהיו עמלים בחורה. נראה אף בכל מצות שהאדם צריך לעשות יעשה בעמל שיהיה ניכר מעשיו שהוא למצות, בין בלמודו ובמעשיו לעצמו ובין כשהוא עושה להשפיע לאחרים שיעשה בכל הכחות שאפשר, שרק בזה שייך להשפיע שיראו שהוא דבר חשוב שכדאי לעמול בזה, וכן לצדקה שלא שייך עמל בכח יהיה עמל בגדל הנתונה, לא מצד שיש לו הרבה מותרות, ולא שיהיה ענין הצדקה דבר שבא באחרונה. ולכן נאמר עמלות על בחקותי תלכו שרק בעמל ניכר שעושה ענין מצות ולומד דברי הורה ולא כדברי חכמה בעלמא, אלא בכל כחותיו וכשרונותיו ובכל העת, וטעם אחד הוא לתורה ולמצות.

9

והנהירו רבינו המהר"ל, שעמלות זו, מכונה 'חליכה' - "אם בחקותי תלכו" - שתהיו עמלים בתורה". כי פלפולה של תורה, התהפכות הסברא רצוא ושוב, תנועת התרוצצות הדעת בין קצוות הסוגיא - דומה במתכונתה, להליון שאדם מהלך ממקום למקום:

"ומה שאמר, שתהיו עמלים בתורה, היינו מפני כו', שהחליכה שאדם הולך ממקום למקום, כן יהיה העמל בתורה כו', והוא הולך ומעמיק תמיד, יותר ממה שהשיג בראשונה כו'".

10 באר אהבה מקלקלת את השורה התורה רסמ

ונראה הביאור דאמנם - דוד חישוב דרכיו מבחינה שכלית והחליט שצריך ללכת. אולם הדבר לא יצא לפועל על אף חישוביו - משום שליבו מחליט לאן ללכת ולא שכלו. רגליו מוליכות אותו כפי עומק רצונו, כמ"ש תלל (סוכה נג, א) למקום שאני אוהב לשם רגלי מוליכות אותי.

11 באר בחוקותי משה תרא

מעלת הזריונות בקיום המצוות

בא וראה שכונת הכתוב היא להורות לנו חשיבות הזריונות למצוות. כמ"ש (אבות פ"ד) הוי רץ למצוה קלה כבתמורה וכו' שמצוה גוררת מצוה. היינו רק זה שהוא זריו בקיום המצוות. גוררת אותו המצוה למצוה נוספת, וזה שאמר הכתוב: "אם בחוקותי תלכו", כלומר, כשתרוצצו לדבר מצוה, אזי "ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם" שהרי מצוה גוררת מצוה. (ועיין להלן במאמר שני, "מתן שכרן של מצוות" מה שנתבאר בזה בארוכה). והנה מצינו (ברכות ו, ב') לעולם ירוץ אדם לדבר מצוה ואפילו בשבת שנאמר (הושע י"א, י') אחרי ה' ילכו כאריה ישאג, וביאר ענין זה ה"מסילת ישרים" (פ"ז)

"ואמנם כבר ידעת שהנרצה יותר בעבודת הבורא ית"ש הוא הפץ הלב ותשוקת הנשמה, והוא מה שדוד המלך ע"ה מתהלל בחלקו הטוב ואומר (תהלים מ"ב, ב') כאיל תערוג על אפיקי מים. כן נפשי תערוג אליך אלקים, צמאה נפשי לאלקים וגו' - ואולם האדם אשר אין החמדה הזאת לוהטת בו כראוי, עצה טובה היא לו שידרו ברצונו, כדי שימשך מזה שתולד בו החמדה בטבע, כי התנועה החיצונית מעוררת הפנימית, ובדאי שיותר מסורה בידו החיצונית מהפנימית, אך אם ישתמש במה שבידו יקנה גם מה שאינו בידו בהמשך. כי תוליד בו השמחה הפנימית והחפץ והחמדה מכת מה, שהוא מתלהט בתנועתו ברצון, והוא מה שהיה הנביא אומר (הושע ו, ג') ונדעה נרדפה לדעת את ה', וכתוב: אחרי ה' ילכו כאריה ישאג."

12

רץ כצבי וגבור כארי

יתראה מה שמצינו (טור או"ח סימן א') בביאור מאמרם (אבות פ"ה) הוי עז כנמר רץ כצבי וגבור כארי, "ואמר גבור כארי כנגד הלב, כי הגבורה בעבודת הבורא ית' הוא בלב, ואמר: רץ כצבי כנגד הרגלים, שרגליך לטוב ירוצו". היינו שלימות הריצה היא דייקא כשמצרף אליה את גבורת הלב. והוא שאמרו (סנהדרין צ"ו, א') כשאני משלם שכר לאברהם יצחק ויעקב שרצו לפני כטוסיים, כי בסוס מצויה גבורה כדכתיב (תהלים קמ"ו, י') לא בגבורת הסוס יחפץ, והכונה היא שריצתם היתה חדרורה כונה מליאה שהיא היא גבורת הלב.

פר ואיל - גבורה זריונות

ונוכל לרמוז יסוד זה בכונת הכתוב (לעיל ט"ז, ג') בואת יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר לחטאת ואיל לעולה, כי "פר" רומז על גבורה כדכתיב (משלי י"ד, י"ד) ורב תבואות בכח שור, ואילו "איל" מורה על פעולת הריצה עצמה כדכתיב (בראשית נ"א, כ"א) נפתלי אילה שלוחה, ורמוז בזמן כי הבהן הגדול גבס לקודש הקדשים, בזכות גבורת הלב וזריונות הרגלים של ישראל לעבודת קונם.

ולפיכך הקריב בלעם בכל ההקרבות שלו (במדבר כ"ג, ב-ד) פר ואיל במזבח, מתוך רצון לבטל מישראל מעלתם זו של זריונות האיל וגבורת הפר, כאמור שהזריונות הגופנית מולידה גבורת הלב. ולעומת זאת בהנחת המשכן נצטוו ישראל להקריב שור ואיל לשלמים (לעיל ט, ד'), היינו בגלל היראה זו שיש ב"פר ואיל" שהוא שילוב מעלת ישראל בגבורת הלב ובזריונות.

* וזוה נבין מה שנאמר בסמוך: ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם, כי על ידי הזריונות "תלכו", בדאי שיזכו לקיום ושמירת המצוות כחוגג.

Exercising Zeal in the performance of a mitzvah is an indication of our attitude. If we throw ourselves into it forthwith, without a moment to lose, it shows that we are truly eager to serve Hashem. But if our performance is sluggish and lackadaisical, crammed into a stray spare moment, it does not express great love for Hashem and His commandments. What it does show, though, was that we did not consider the mitzvah to be top priority.

Yet we did do it – eventually. Does it really matter all that much if we did not do it posthaste?

It does. When it comes to a mitzvah, everything matters. The finished article is the direct product of what we put in to it. How it will look – shoddy or elegant – depends on the sum total of our performance. If we are Zealous, we will give our mitzvot an important extra edge by bringing them forward.

Millions

We can learn from the inspiring words of the

Arizal in *Shaar HaMitzvot* (p. 1-2) about how to perform Hashem's commandments with love and Zeal.

He writes that when we fulfill a mitzvah, it is not enough to simply do it and be done with it; there should be something more involved. As our Sages teach us, the reward for mitzvot is immense, including many blessings and long life. And yet, we often see that while people do fulfill various commandments, they do not seem to be reaping the reward our Sages promised, not even in this world.

Why is this so?

The Arizal explains: "However, the root on which all rests is that while doing a mitzvah one should not think that it is a great burden for him, and hurry to discharge it. Instead, one should think with his intellect that it is as if when he fulfills that mitzvah, he earns a million gold dinars, and he rejoices when he does that mitzvah with an unbounded joy, heart and soul, and with great desire, as if he is literally being given a million gold dinars when he does that mitzvah. And this is the meaning of the verse 'Because you did not serve Hashem your God with joy and good heart, etc.' One day Rav Bruna said the blessing *Ga'al Yisrael* immediately before *Shemoneh Esre*, and he did not stop smiling the entire day. And this shows

that the faith of his trust in the Creator, blessed be He was to the fullest extent, greater than if the reward had actually been ready before him. And in keeping with the sincere greatness of his joy and his internal good heart, so will he merit to receive Heavenly Light. And if he is consistent in this, there is no doubt that the Divine Spirit will rest upon him.

ונוכל לרמו דבריני בכתוב (תהלים קי"ט, ל"ב) דרך מצותיך ארוץ כי תרחיב לבי. שע"י שארוץ ואודרו בדרך מצותיך, אף שכעת אינני מרגיש נעימות מתיקות המצוה, וממילא אין לי תמדה אליה, בכל זאת ע"י שארוץ אוכה לך ש"תרחיב לבי" הרחבת הלב ושמחה של מצוה.

ורמו נפלא בכתוב: דרך מצותיך ארוץ הוא ראשי תיבות "אדם", היינו כמ"ש (יבמות ס"א, א') אתם קרויין אדם, כי מעלה זו של זריזות למצוה מיוחד בעיקר לישראל, וכמ"ש (חולין ט"ז, א') זריזותיה דאברהם קמ"ל, ולפיכך נרמו בראשי תיבות אדם, לפי שזוהי מעלתם של ישראל שהם "אדם", בכל עת ובכל שעה.

ביאור הכתוב: הוריני ה' דרך חוקיך ואצרנה עקב

ותראה שנאמר בסמוך (תהלים שם, ל"ג) הוריני ה' דרך חוקיך ואצרנה עקב, ותמוה הלשון, "ואצרנה עקב", ברם לדבריני הכונה היא לאותו חיוב של זריזות וריצה לדבר מצוה התלוי בעקב האדם, ודייק הכתוב "דרך חוקיך" כשם שנאמר כאן "אם בחוקותי תלכו", והיינו שאם יודרו בקיום החוקים שהם גזרת מלך, ללא גילוי הטעם שבדבר, בודאי ישמרו להודרו בעשיית המצוות שיש בהם טעם, וזהו: ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם.

• וזה שפתח דוד המלך ע"ה באותו פרק (שם, א') אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה', היינו שבקיום החוקים הם קרויי "תמימי דרך", לפי שעושים את מצוות השי"ת, מבלי להרהר ולשאול שאלות אלא הכל בתמימות, ואשרי להם לפי שהם הולכים בתורת ה'. כלומר, זריזים בעשיית המצוות.

"And this relates to the fulfillment of all commandments. When he learns Torah it should be with great desire, with enormous energy and enthusiasm, as if he is standing before a king and serving him with great enthusiasm, in order to find favor in his eyes and receive from him increased great advantages."

Unfortunately, our grasp of the value of money may be greater than our grasp of the value of mitzvot. The Arizal tells us to adjust our attitude, and rejoice at the gain of every mitzvah as we would at the gain of every million. When we have to go pick up a check, we would never sigh and try to stall. There is a smile on our face and a bounce in our step, and we cannot wait to get there. The same should be true of our approach to every mitzvah we are lucky enough to perform.

כמו לאומרים באקדמות ונני וחמדי ורגיג, היינו כי כח הריצה הוא לפי הרצון שיש בהאדם. (עי' לקמן פ"ה, עוד מזה על המשנה הו' רך כלני).

וזה אומר האור יאמק הוא הכונה של בן עזאי כי רק מי שהוא רך להמננה יכול להיות מונעם בחלק השני של המשנה שמננה גוררת מננה.

ר"ן אומר האור יאמק הוא שורש א' עם רלון, כי דבר שאדם חפץ לעשותה הרי הוא ממנהר לעשותה, הרלון גורם התשק והזריזות, ולכן רך הוא שורש א' עם רלון כי הריצה הוא לפי הרלון, וכ"כ בשפת אמת, ויש לרמו זה בלשון המשנה בפ"ה הו' רך כלני, נני הוא מל' רלון.

לשמוע מפיו, כי עשיית האדם מעשה מצוה בוריות היא מעשה שהשכינה שורה עליו, וכל עיכוב זמן שחל בהמעשה אינה רק סכנה שיכול להיות שם חלות היצר, אלא העיכוב עצמו הוא כבר חלות היצר, והשכינה כבר הסתלקה מהמעשה ההוא. הוא אשר מצינו בקרבן פסח שנצטוו, וואכלתם אותו בחפזון" (בא. רביעי), ובמכילתא יש לשון שזה חפזון שכינה: השכינה ממחרת בלי שום עיכוב זמן, כי שיהיו זמן הוא מסוד העיכובים והרע השתרע בעולם אחרי ההטא; עבודתו של האדם, לרוץ אחרי השכינה" בשארית כח, בלי שום שיהיו זמן ועיכוב, וזהו מידת הזריזות. הדברים נוראים ונפלאים; זריזות היא המידה של השראת השכינה באדם! (ראה מאמרי "בעל הבית דוחק" בדעת חכמה ומוטר ח"א סי' קל"קג - עמ' תז וכו').

The Torah uses the word *walking (holeich)* for toiling in Torah study. Why? The Ohr Hachaim explains that there is a qualitative difference between a human being and an angel. An angel is holy but can never grow. An angel is called an *omeia* - "one who stands still." Human beings, in contrast, have the capacity and ability to grow and become bigger and better. They are *holchim*, they move. This is most expressed in toiling in Torah.

When people want to upgrade their physical health, they work out in the gym. It looks like they are expending lots of effort and wearing themselves out. But ultimately this action engenders renewed energy and fitness for the body to perform its other tasks. Toiling in Torah is somewhat similar. Yes, much mental and emotional energy is harnessed, utilized, and invested, but it provides strength and the wherewithal to perform the other mitzvos. Toiling in the study of Torah is referred to as "walking" because it enables us to reach new levels and it facilitates many more mitzvah actions.

19 YOU MUST TOIL IN TORAH. (Rashi, ibid.)

How did Chazal make the connection between the instruction to "walk in My statutes" and toiling in Torah?

"Walking" refers to the mobile state that characterizes human beings. Angels are referred to as "standing," since, lacking any free choice and the possibility of overcoming trials, they are constantly in a static situation. They serve the Creator today the same way that they served Him yesterday.

Human beings, on the other hand, "walk" — they are in a constant state of motion. By using free choice to overcome their natural tendencies, they become spiritually elevated, reaching ever-higher levels of *avodas Hashem*. Every day, we either come closer to Hashem or become further removed from Him.

Only if we actively toil in Torah and *avodas hamiddos* can we prevent a downward spiral in our spiritual state.

The main difference between the person who toils in Torah and he who does not is that the former overcomes trials. Both learn Torah, but the one who toils does so by overcoming difficulties, and not by merely learning when it is convenient and easy. He exerts tremendous effort to acquire the Torah.

If someone studies Torah without toiling in it, then just like yesterday he limited himself to what came easily to him based on his nature, so will he do the same today. If he encounters difficulties, he will abandon his studies. Only someone who toils in Torah is considered to be "walking," because only he is constantly overcoming trials and difficulties, thereby elevating his *neshamah* and coming closer to the Creator.

Listen to Your Messages □ 25

"I should be called Adam," he replied very wisely, "because I was taken from the earth [which is called *adamah*]."

Where exactly did the Midrash see Adam's great wisdom in this response? How does the connection between Adam and *adamah* reflect on the essence of the human being?

The Alter of Slobodka explains that an Adam, a human being, is indeed essentially like the *adamah*, the ground. You put things in the ground and they grow. You work, hoe, till, fertilize, prune, harvest and plant again. That's the nature of the ground. A human being is the same. His whole life is a continuous cycle of effort and growth, a constant battle that never ends.

וזהו פי' לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך, לך לך, היינו אל יעודך, אל תקון נשמתך מה שאתה צריך לתקן בעולם הזה, שזהו עיקר תפקידו של יהודי, כדאי בתורת אבות כי גם אם יהודי בעוה"ז לומד ומתפלל ועוסק במעשים טובים, הרי אם אינו מתקן את יעודו מה שצריך לתקן בעולם, אזי כשעולה לעולם העליון שואלים אותו מה פעלת בעולם הזה, פי' שהרי לא תקנת את העיקר, את שהיה תפקידך לתקן שזה היה יעודך בעולם. וזה הוא דבר ה' אל אברהם, שנכלל בוה גם הוראה לכלל ישראל וזערו של אברהם, לך לך פי' להגיע אל תקון הנשמה השייך אליך ולתכלית המיועדת אליך, על־ך לצאת מארצך ומולדתך ובית אביך, היינו מכל התנאים והתכונות והטבעיות שלך. דהנה השרשים של כל התכונות והטבעיות נובעים מג' ענינים אלו. יש תכונות ששרשם מארצך, לכל ארץ יש את התכונות הרעות השייכים אליה כגון רציחה וגזל וכדו', ששרשיהם מתפשטים אל כל בני הארץ.

22 ונאמר זאת בלשון הליכה, להורות שזה תפקידו של יהודי, ללכת ולהתקדם תמיד בדרכו אל יעודו. ומרומז בג' הפעמים של לשון הליכה, כי הציווי ללכת ולהתקדם בעבודת ה' שייך בכל תקופות חייו של איש יהודי, וכמו שג"פ אלו היו בג' תקופות בחיי אברהם. לך לך מארצך נאמר לו עוד קודם שנכנס לארץ ישראל, והתהלך לפניו והיה תמים נאמר לו אח"כ כאשר היה כבר בן צ"ט שנים, ולך לך אל ארץ המוריה נאמר לו בתקופה המאוחרת יותר

כשכבר היה בזקנותו. בכל התקופות צריך תמיד ללכת ולהתקדם לקראת היעוד. בכל תקופה מתקופות החיים ישנו את התפקיד המיוחד השייך לתקופה הזו, ומשום כך מתחלפים גם בכל תקופה תכונותיו של האדם, שהטעם בזה כאמור שנותנים לו מן השמים את התנאים המתאימים או בכדי שיוכל לתקן את מה שתפקידו לתקן בתקופה זו. ודבר ה'

23 ובוה שונה ענין הרוחניות מענינים הגשמיים, שאם בענינים הגשמיים אף אם אינו הולך שייך שיעמוד על מקומו, אבל בענינים הרוחניים אינו כן, תמיד צריך האדם לילך ולהתקדם, ואם עומד במקומו הר"ז גופא נחשב לו ירידה. וענין זה שייך בכל תקופה בחיים, הן בתקופה הראשונה הקשה ביותר שתפקידו או לך לך מארצך וממולדתך, והן אח"כ כאשר תפקידו הוא התהלך לפניו והיה תמים, וכן בנסיונות של לך לך אל ארץ המוריה, תמיד צריך להיות הולך בעבודת ה'. וכמ"כ הוא בכל יום, שבכל יום ויום צריך יהודי לילך ולהתקדם, הן במצות מעשיות עשה ול"ת, והן במצות המסורות ללב כגון ואהבת את ה' א' בכל לבבך ובכל נפשך ואת ה' א' תירא, שאם אינו עוסק בהם להשיגם הר"ז עצמו נסיגה. וע"כ נאמרו כל הצוויים האלו בלשון הליכה, שהורה הקב"ה לאברהם את הדרך לכלל ישראל, שמחויבים תמיד לילך ולהתקדם ולתקן יעודם שעי"ז יתקנו תיקון נשמתם ויגיעו אל תכליתם הגמור בעולמם.

A Unified Perspective

But for the person who is completely committed to the study of Torah, there is only one world, a unified laboratory for the fulfillment and practice of the principles of the Torah. All aspects of life find their place within the greater structure of Torah.

The business world is transformed into a living expression of the Talmudic tractates *Bava Basra* and *Bava Metzia* and their commentaries. Every possible scenario is subject to analysis, and the appropriate action to be taken in each case depends on the logic of the various sages and halachic authorities. Indeed, the slightest difference of opinion amongst the great commentaries generally leads to some

practical difference as to how the situation should be treated. A mind filled with Torah will therefore view the world through the lens of these opinions, and see the logic of these facets of Torah come to life before his very eyes.

Consider a large marketplace: "I shall walk before Hashem in the lands of the living" (Tehillim 116:9), these are the marketplaces" (*Yoma* 71a). People at all times and in all places make continuous transactions; buying and selling food, clothing, services, and generally being concerned with the many aspects of day to day life. What the Torah scholar sees, however, is not merely the mundane workings of commercial transactions, but rather an opportunity to apply the Torah of Hashem at every level of human conduct. The purchase of food becomes a study in the laws of blessings, *terumah*, and tithes. Its preparation and consumption involves the application of the principles of *kashrus* and the character-building qualities of self-control. Even the purchase of clothing finds its rightful place in the world of Torah. A concern for modesty and respect, along with avoiding blends of wool and linen, *shaatnez*, accompany any purchase.

Time must also be used and organized in a certain way. The Torah gives us clear guidelines as to how to apportion our time in order to fulfill our various responsibilities. Our spouses and children require a certain portion of our day, as do our commitments to employers, employees, study partners, and the whole range of mitzvos *bein adam laMakom*, the commandments that man must perform for God.

Every aspect of our lives is governed by the guidelines of Torah. Even one's eyes must conform to the requirements of modesty, and one's thoughts to a proper Torah outlook. There is nothing in the world that does not find its place in Torah.

As we have mentioned, Parshas Vayetzai is an uninterrupted parshah, since it is a story of a continual process of transformation; not just the transformation of Yaakov as an individual, but indeed, his transformation into the nation of Israel, and with it, the transformation of the entire world. Yaakov's world, and the community he brought into it, reached a level of spirituality higher than that of the angels. Indeed, when he experienced the vision of the ladder extending to Heaven, the Torah states "The angels of God were ascending and descending on it," and they saw at the top of the ladder the image of Yaakov engraved on the Throne of Glory.⁷ This does not mean that there were two Yaakov Avinus, one Above and one below. What this means is that Yaakov and the Throne of Glory exist in the same

ב] עוד נראה שלשון הליכה בא ללמד לנו, שצריכים להתנהג בדרך ה' בכל מקום שנמצא, ואפילו כשהולך לעסקי מסחר יש בכל פרט ופרט הלכות חשן משפט. וגם צריך ללמוד תורה בכל מקום שהוא הולך ואפילו אם נמצא במקום שאין שם ספרים.

place. Wherever Yaakov Avinu went, he took the Throne of Glory, the ultimate level of spirituality with him, which was reflected in the way he approached every aspect of the world. Every Jew, according to his personal level, should aspire to this type of elevated existence. The circumstances of each person's life must be utilized to this end. Whether one has the opportunity to dedicate his days and nights wholly to the study of the holy Torah, or is involved in the wider *beis midrash* of the world, the goal is never to lose one's focus on the precepts of the Torah, its maxims, and its guidance. The outside world is full of all the many manifestations of Lavan and Eisav, and it takes

ואפשר לומר שמכיון שבא הכתוב לברך את ישראל בשפע רב ולהשפיע עליהם רוב תבואות, ועל ידי רוב הטובה והברכה שישפיע עליהם הקב"ה אפשר שיבואו על ידי זה לבטל תורה. על זה אמר הכתוב אם בחוקתי תלכו, שתהיו עמלים בתורה, עד שגם הליכותיכם בכל אורחות חייכם יהיו באור התורה, על דרך שכתב האור החיים הקדוש כאן (אופן ד') שנקט הכתוב לשון הליכה, ואמר אם

בחוקתי תלכו, שגם בעת הליכתם בדרך ויעסקו במעשים גשמיים לצרכי קיום גופו, מכל מקום יעשו מעשים אלו בכונה ראויה בדרך התורה, ויהיה דעתם נתונה לעסק התורה, ויעסקו בתורה גם בעת שהם עוסקים במעשים גשמיים.

ויש לרמוז דבר זה כמה שאמרו חז"ל (אנוט פ"ג מ"ג) יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ, שיפה מעלת תלמוד תורה כשגם בעת שהאדם עוסק בדרך ארץ, הוא עם תלמוד תורה, שאינו מסיח דעתו מן התורה, וגם אז הוא עוסק בתורה.

ואמר הקב"ה שישלם שכרם של בני ישראל בעולם הזה, והשיג דיש את בציר ובציר ישיג את זרע, כי אם יעבדו ישראל עבודה רבה בשדה, תורה מה תהא עליה, אלא שעל ידי שיתעלו בני ישראל למעלה נעלה זו, שגם בעת שהם עוסקים במעשים גשמיים כדי קיומם ופרנסתם, דעתם נתונה לתורה ואינם מסיחם דעתם מתורה כלל, הרי אינם מתבטלים מעסק התורה גם בעת עיסוקם בקיום גופם. ואמר הכתוב ואכלתם לחמכם לשובע, שגם בעת שדיש

ריבוי המצוות - לזכות את ישראל

בפרשה זו יש הרבה מצוות, ולכן מאריך כאן המדרש ציטוד וצמחות של המצוות בכלל ובפרט. והנה במדרש (ד"ר 1 - ג) "כי לית חן הם לראשן" (משלי א - ט), א"ר פנחס בר חמא לכל מקום שחלק המצוות מלוות אותך, כי חנה צית חדש - ועשית מעקה לגגך, אם עשית לך דלת, המצוות מלוות אותך, שנאמר וכתבתם על מזוזות ביתך, אם לזשת כלים

חדשים המצוות מלוות אותך, שנאמר לא תלכש שעטנו, ע"ש כל האריכות דברים המדרש.

ובן איתא גם במדרש צפ' שלח (צמד"ר ז - ה) עה"פ "ועשו להם צינית", הה"ד (מהלים לו - יא) "אור זרוע ללדיק" וכו', *ה' חפץ למען לדיקו" (ישעי' מז - כא), ורע הקצ"ה את התורה ואת המצוות להנחילם לישראל לחיי עוה"ב, ולא הנית דבר בעולם שלא נתן בו מצוה לישראל, יאל למרוש, לא תחרוש וכו', לזרוע, לא תזרע כרמך וכו', לקצור, כי תקצור קצירך וכו',

לש, ראשית עריסותיכם חלה, שחטו, זרוע לחיים והקיצה וכו', עד נמכסה צטלית, ועשו להם צינית, ע"ש כל דברי המדרש.

30 ובביאור הדברים נראה ע"פ מה שהציאו בספה"ק מזה"ק" שהתרי"ג מצוות נקראים תרי"ג "ענין" דאורייתא, "עצמות" לקרצ את האדם להצורה יתב' וכלשון הרמב"ם (סוף הל' תמורה) "ורוצ דיני המורה אינן אלא עצות מרחוק מגדול הענה לתקן הדעות וליישר כל המעשים", ע"ש. ולכן ככל מעשה גשמי שע"י העסק בו שייך שיצא לידי היסח הדעת ולשכחה, היינו שישכח את תפקידו בעולם וישתקע כולו בעולם המעשה - עלמא דשקרא, משום כך העמיד הקצ"ה מצוה להזכיר את האדם שלא ישכח את תפקידו בעולם, וכלשון המדרש "להנחילם לישראל לחיי

עוה"ב", "אור זרוע ללדיק", הקצ"ה זרע את אור המצוה בהמעשה, שע"י עשיית המצוה תמעורר נפשו להצדיק מעשיו, משום האור הזרוע בתוך המצוה. והמצוות מלוות אותה, כלשון המדרש צפרשה זו, "כי לית חן הם לראשן", והמפרשים פירשו "לית חן" מלשון חבור, כמאה"כ (צבראשית כט - לב) "הפעם ילוה אישי אלי". ויש לפרש שהמצוות מחברות את האדם לראשן, אל הראש, היינו אל השורש, שגם מעשיו הגשמיים יהי' להם שייכות להשורש, כאשר יתבאר.

31a

ומבאר המדרש שכל שניו צורה יש עוד מצוה, כי כשמשתנה הצורה כגון כשקולר את המצוה מהקרקע ונעשה חלוש הרי נשתנה צורתו, ומעשי האדם הם שפעלו את השינוי, ונמלא שנעשה יותר מרוחק מהשורש, ולכן העמיד הקצ"ה *מצוה שמיחדת היא לאחר הקצירה, כדכתיב (דברים כד - יט) "כי תקצר קצירך בשדך וכו' לגר וליתוך ולא למננה יהי". וכן כשלא את העיסה ונשתנה צורתו ע"י מעשי האדם, יש מצוה מיוחדת "ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה"

31b

(צמדבר טו - יט), וכן ככל מצב ומצב כמצואר שם צמדבר. נמלא שהמצוות מלוות את האדם בכל מעשיו, עצות הן מגדול הענה יתב"ש לקרצ האדם לשורשו שלא יתגשם ע"י מעשיו, ושלא יתרחק לגמרי וישכח את צורלו צראותו כי פעולותיו הם שמשיים את טבע הדברים מצורה לצורה, אלא שע"י המצוה יזכור את שורשו, ושורש כל דבר שצבראיה, שהכל ממנו יתב', וע"י עשיית המצוות והזכירה בו יתב"ש יזכה להאור הזרוע בתוך המצוה כדברי המדרש ה"ל צפ' שלח.

32a

ואף ביחס להשראת שכינה בישראל, מצינו שתי בחינות אלו: 'עמידה' לעומת 'הליכה'. וסופן של ברכות האמורות בפרשה, אינה מוסבת אלא על 'הליכה' דוקא.

* שחיתותם הברכות האמורות בפרשה, שתיים הן: 'ונתתי משכני בתוכם וגו' והתהלכתי בתוכם וגו' (ויקרא כו, יא-ג). ונמצאת למד, שאין סופם של ברכות, בקביעת משכנה של שכינה בישראל, בדמות השראה של מקדש. אלא דוקא בהילוך השכינה בינותם. ודבר זה ביארו הספורנו בהבלטה:

"ענין המתהלך הוא, הולך אנה ואנה, לא אל מקום אחד בלבד, אמר אם כן כו', כי לא אל מקום אחד בלבד יירד שפע הכבוד, כמו שהיה במשכן ובמקדש כו', בזה האופן ובאותו המקום בלבד כו', אבל אהלך בתוכם, וייראה כבודי בכל מקום שתהיו שם כו'".

33

אור חילוף ק"ו This is what [our verse] means to say here: "אם בקתמי" i.e., if you engage in Torah study, let your motive in this endeavor be not for the sake of reward in this world, which is the lot of the class of people who "grasp [Torah] with their left hand." Rather, you shall walk, that is to say: Let your motive in studying Torah be for the reward you will receive when you go ("walk") to the Upper World, which is the lot of people who "grasp Torah with their right hand." Put your full effort into Torah study to ensure that you remain among that group.

33-b-

51. Like a person who uses his "right" hand - meaning, his stronger hand - to perform a task (Rashi, Shabbos 63a למימינן 88b; ר"ד למימינן 88b); see also Cheifetz Hashem, Shabbos 88b).
52. Since life on this world is temporary, true "length of days" does not exist here. The reward in Olam Haba, though, lasts for eternity, and thus its days are truly long (see Kiddushin 39b).

35

מחבואם, ואז "אולו טשו במערתא". ונעשה להם נס ושם נברא מעין לו וחרוב למאכלו. והיו פושטים את בגדיהם מעליהם כדי שלא יתבלו, וכך ישבו ולמדו כל היום כשהם מכוסים בחול עד צווארם, ורק כשעמדו להתפלל לבשו בגדיהם והתפללו.

ובודאי יש דברים בגו במה שסיכבה השגחה העליונה שדייקא בסיבת דיבורים הללו שאמר ישב במערה י"ב שנה. והדברים צריכים תלמוד.

עשו לצורך עצמן

בדומה למשא ומתן זה שבין רבי יהודה ורבי שמעון מצינו (ע"ז ב ב) גם דין ודברים שיתקיים לעתיד לבא בשעה שמלכות זו, מלכות רומי החייבת, תיכנס לדין: "אמר להם הקדוש ברוך הוא: במאי עסקתם? אומרים לפניו: רבש"ע, הרבה שווקים תקנינו, הרבה מרחצאות עשינו, הרבה כסף וזהב הרבינו, וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה. אמר להם הקדוש ברוך הוא: שוטים שבעולם, כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם, תקנתם שווקים להושיב בהן זונות, מרחצאות לעדן בהן עצמכם" וכו'.

34a מסילות בלבנם

במושב טוב שישב עם חבריו, התנאים הקדושים רבי יהודה ורבי יוסי, "פתח רבי יהודה ואמר: כמה נאים מעשיהן של אומה זו (רומיים), תקנו שווקים תקנו גשרים תקנו מרחצאות. רבי יוסי שתק. נענה רבי שמעון בן יוחאי ואמר: כל מה שתקנו לא תקנו אלא לצורך עצמן, תקנו שווקים להושיב בהן זונות, מרחצאות לעדן בהן עצמן. גשרים ליטול מהן מכס".

בסוף נשמעו הדברים למלכות, וגזרו: "שמעון שגינה יהרג". הלך הוא ובנו ונחבאו בבית המדרש, עד שביום מן הימים נתעורר בהם החשש שיתגלה מקום

יודועים הדברים שאמר בזה מרן הגרי"ז מברסק זצ"ל (בחידושים על התורה ריש פרשת בראשית): "דלכאורה יפלא איך ימלאם לבם לומר כן לפני הקב"ה שהכל גלוי לפניו, ואיך יעזו לומר שקר גלוי כזה שכל מה שעשו, משווקים ומרחצאות וגשירים ומלחמות וכדומה, לא עשו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה?"

אלא "דבאמת אין בדבריהם שקר כלל, דכמו שבתחלת הבריאה לא נברא העולם אלא בשביל ישראל ובשביל התורה, כן כל מה שנעשה ונתחדש בעולם, מתחלת הבריאה ועד סוף כל הדורות, הכל הוא רק לתכלית זה, בשביל ישראל שיתעסקו בתורה... ואין לך שום דבר בעולם מה שלא נעשה לזה התכלית.

"אך עכשיו אין אנו יודעים מאומה על כל מעשה מה היא תכליתו, אבל לעתיד לבא שהאמת יתגלה לעין כל, ומלאה הארץ דעה, אז כבר יהא גלוי לכל חשבון כל מעשה ומעשה מכל מה שנעשה בעולם, לצורך איזה תכלית ומטרה היתה מיועדת ומזומנת, וגם אומות העולם יווכחו אז לדעת כי כל מה שעשו בעולם, ממלחמות וכיבוש כרכים, והרבות כסף וזהב, וגשירים ושווקים ומרחצאות, ועוד, כולם לא נעשו אלא בשביל ישראל. בכדי שיתעסקו בתורה.

"ע"כ כך נבאו לתבוע מהקב"ה שזכר פעולתם. והקב"ה אומר להם: שוטים שבעולם, ולא יאמר 'שקרנים אתם' רק 'שוטים', על זה שחושבים שמגיע להם

שכר עבור פעולותיהם אלו, דהרי כל מה שעשיתם לא עשיתם אלא לצורך עצמכם, ולא היתה כוונתכם בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה, רק למעלה היה החשבון הזה, אבל אתם מצדכם עשיתם כל זה לצורך עצמכם, ואין מגיע לכם שכר פעולה עבור מעשיכם" (וע"ע בחידושי אגודת לרשב"א שם, ובעבודת עבודה, והובא באריכות לעיל עמ' קמא).

הן הן הדברים שאמר רשב"י: "כל מה שתקנו לא תקנו אלא לצורך עצמן". אכן צדק רבי יהודה בדבריו אשר "כמה נאים מעשיהן של אומה זו", דהמעשים כשלעצמם טובים ונאים הם, מכיון שסוף דבר הכל נשמע לתועלת ותכלית הנרצה של "יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו" (תהלים קד לא), כי "כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו לא ברא אלא לכבודו" (אבות ו יא), אבל רומיים הללו במעשיהם לא נתכוונו אלא לצורך עצמן.

המתעמק בדברים האלה רואה כאן דבר נורא, שהגויים בעצם יהיו נחבעים על 'פניות', דהגם אמנם שלמעשה נתעסקו בחיקון העולם אבל בהיות והיתה כוונתם לצורך עצמם, מגלה לנו רשב"י שאין להם שום יתרון וחשיבות, וכמו כי לעתיד לבא לא יקבלו שום שכר על פעולותיהם בגלל העדר הכוונה לשם שמים.

בין ישראל לעמים והמתבונן יעמוד מרעיד. שכן דבריהם הללו טומנים בחובם תבנית

נדולה לנגדנו, או לנו מיום הדין או לנו מיום התוכחה כאשר מעשי המצוות שלנו, לימוד התורה ועבודת התפלה, יובאו בכור המבחן במשפט של מעלה, אם נקיים הם מפניות ונגיעות עצמיות.

בעת שהולכים להשתתף בשמחת חתונה, האם מה שעומד בראש מעיינינו הוא קיום מצות "ואהבת לרעך כמוך" לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה, או שהדעת נתונה לצורך עצמכם, בחשבון שאם לא אלך לא יהא נעים לי לפגוש אותו למחר, או בשביל שהוא יחזור ויבא אלי כשאני אחת, או בכוונה גרועה ביותר: לאכול ולהשביע עצמו בסעודה דשנה. האם בקיום מצות עונג שבת לא מתכוונים 'לצורכי עצמן', להנאת הגוף. וכיוצא בזה בכל המצוות.

לאחר מאה ועשרים שנה כשנעמוד ליתן דין וחשבון על מעשינו, ונאמר כל מה שעשינו בעולם במשא ומתן, הרבות כסף וזהב, כולם לא נעשו אלא בשביל ישראל בכדי שיתעסקו בתורה, להחזיק לומדי תורה ולגדל בנינו לתורה - מה נענה ביום שידובר בנו: 'לצורך עצמכם עשיתם!' שהרי מי יאמר זכיתי לבי מכל נגוד של פניה דקה וכוונה לצורך עצמו.

והביאור בזה. דאדם מישראל בכל מעשיו עיקר כוונתו לשמים, אלא שבנוסף לכך לפעמים נטפלת אליו גם איזו נגיעה וכוונה עצמית. והראיה לזה ממה שאם מריעין לו ולא נענה על צרכי עצמו אינו קורא תגר, ואיננו תוהה ומתחרט

על מעשיו, בידעו שכל אופן הרי יש בהם צורכי גבוה.

לכך הנהגה שכל עיקרו אינו עושה אלא למען תועלת עצמו, הוא לא רואה לפניו בעולם הזה אלא הנאות חזיו הגשמיים, גם המעשים טובים שעושה אינם אלא בשביל להשיג הנאותיו, חיים ובריאות וכו', אך ורק בשביל זה ולא לשמים. ומשום כך אם לא עלתה בידו מבוקשו הוא תוהה ומתחרט על מעשיו, מאחר ואין לו בהם שום מטרה אחרת זולת המבוקש הזה

תשובה לכך אומר מהר"ל: "כי ישראל הם דבקים במעלה אלקית הבלתי גשמית", ובכך עיקר הנאתם וסיפוקם אינה אלא במהותם רוחניים, בקירבת אלקים טוב, ולא שייך להנאותם בשכר גשמי. מה שאין כן אומות העולם שכל מאויים והנאתם בגשמיות, ומצד עצם מהותם אין להם כל זיקה ותשוקה לחיי עולם הבא, על כן תינתן להם שכרם כמבוקשם ומאויים בעולם הזה דוקא. אבל ישראל אין ראוי להם עולם הזה, ואין עיקר חלקם בעולם הזה הגשמי, רק ישראל כל מעלתם ומדרגתם שהם נבדלים מן הגשמי, ואיך יעלה על הדעת שיושישים עולם הזה הגשמי... שאין ראויים ישראל להיות להם טובת עולם הזה למעלתם, שאין חלקם טובת והנאת עולם הגשמי."

רק על 'מחר לאחר זמן' אלא גם ליום המחרת ממש אין לו לרשע סכלנות לחכות, הוא רוצה להשיג חפץ תאוותו תיכף ומיד, בשעה שהוא רעב לא קיימים אצלו שום חשבונות על העתיד, "הלעיטני נא מן האדום האדום הזה" (בראשית כה ל) וקח לך מה שאתה רוצה, כעבור זמן הוא בוכה וזועק מרה: "את

בכורתי לקח" (שם כו לו), אבל באותה שעה שהוא תאב לאכול שום דבר לא בא אצלו בחשבון זולת השגת תאוותו המיידית, והוא מוכן למכור כל עולמו בזה ובכא תמורת נזיד עדשים.

ובעוד שאצל האיש המאמין המחשבה של "הנה אנכי הולך למות" מעוררת לפרישה מן הגשמיות ולנצח את היצר, כמאמר (ברכות ה א) "יזכור לו יום המיתה", הרי שאצל הכופר מתקבלת מכך תוצאה הפוכה, ידיעת המציאות שהוא הולך למות קובעת אצלו ביותר את הרעיון שאין לו עתיד, מכיון שאינו מאמין בחיים הנצחיים שלאחר המות, וממילא אינו מבקש אלא ליהנות ולשמוח בעולם הזה, כענין שנאמר (ישעיה כב יג): "והנה ששון ושמחה הרוג בקר ושחוט צאן אכול בשר ושתות יין אכול ושתו - כי מחר נמות" (וראה מסלות באגדה ח"ב עמ' קנז).

זו גם סיבת השנאה שירדה לישראל מהאומות בני עשו לדורותיהם, במצפוני לבכם יודעים שישראל עם הנבחר הם בני עולם הבא, ולכן מתקנאים בנו בכל דולר שיש לנו בעולם הזה.

ברם לפי האמור עיקר החלוקה מתבטאת במונחים רעיוניים, 'עולם הזה' ו'עולם הבא' לא רק כקבלת הנאה ותגמול, אלא גם ובעיקר בקביעתם כתכלית ומטרה 'יעודית בחיים'. אף עשו וזרעו עושים דברים ששכרם לעולם הבא, אלא שמכל דבר מבקשים להוציא 'עולם הזה', דגם המעשים טובים הם 'לצורך עצמן', ולפיכך 'משלם לשונאיו אל פניו להאבידו' מן עולם הבא. מאידך כשיעקב ובניו מקבלים רכוש 'להשתמש בו לפי הצורך שלו בעולם הזה', נמצא משתמשים כהוגן בחלק 'עולם הבא' כיער, באופן שעולם הזה משמש כפרוזדור לפני הטרקלין.

44

אף רשבי כשדיבר בגנות הרומיים לעומת מעלת ישראל, נגזר עליו לגלות במערה כדי לברר את הדברים על אמיתתם, שאכן הגויים עושים לצורך עצמם, ורק כלל ישראל מתעסקים בתיקון העולם בכוונה טובה ונכונה, וכאשר יברר נכונות הדברים נמצא שבצדק ובמשפט דיבר.

חרוב ותמר

ישם נברא חרוב למאכלו. כי 'חרוב זה * משעת נטיעתו עד שעת גמר פירותיו שבעים שנה' (בכורות ח א). והלימוד מזה כתב מהרש"א (תענית כג א): 'כמו שהחרוב הזה כל ע' שנים לא נחשב לכולם אבל נוסעין אותו לעשות פירות לאחר ע' שנים, כן האדם נברא שיהיה טורח במעשיו עד ע' שנים, ואכילת פירות ושכרו הוא לאחר ע' שנים בעולם הבא'. נמצאת אומר שהחרוב מסמל עבודת בני ישראל בעולם הזה מתוך אמונתם וצפייתם לחיי עולם הבא, להתקין עצמם בפרוזדור כדי להיכנס לטרקלין.

45

והרי זה שייך אל העבודה שבשביליה גלה רשב"י למערה, לגלות ולברר שכלל ישראל באכילתם, וכל הנאותיהם בעולם הזה, הם מקושרים אל העתיד שלאחר ימי שנותינו בהם שבעים שנה, וכדומה לחרוב הזה שאין המתעסק בו נהנה כלום מיד, כך ישראל בעולם הזה אין מקבלין רוב טובה אלא כפי המצטרך להם לתורה ומצוות, בשונה מאומות העולם אשר יכל מה שתקנו לא תקנו אלא לצורך עצמן לתועלתם והנאתם המיידית.

ונמצא כתוב דבר פלא במדרש תלפיות (אות ח' ערך חרוב) בשם מוה"ר"ר משה גאלאנטי זצ"ל "שקבל מהזקנים שקבלו איש מפי איש עד רשב"י זל"ה, שאילן החרובין שהיה לרשב"י במערה, בכל ערב שבת היה נהפך לאילן של תמרים", ורמז לכך נמצא גם בחז"ל (אסתי"א ג א): "והיון אכלין חרובין ותמרין".

ויבואר לדרכנו. כי התמר הוא פרי חשוב ביותר, לפי הכלל (שו"ע אור"ח ריא ד): "כל הקודם בפסוק (דברים ח ח) 'ארץ חטה ושעורה' קודם לברכה, וארץ בתרא הפסיק הענין וכל הסמוך לו חשוב מהמאוחר ממנו לארץ' קמא, הילכך תמרים קודמים לענבים" ולרמונים. ואילו הזית בהיותו קשה לשכחה, "משכח לימוד של שבעים שנה" (הוריות יג ב), אינו טוב לאכילה. נמצא שהמובחר מבין הפירות הנאכלים הוא התמר.

ונודמן להם פרי זה לקראת יום השבת שהוא מעין עולם הבא, כאות והוכחה שנתקבל לרצון הבירור שלהם בעבודת ימי החול, באכילת החרובים, להראות שאין ישראל אוכלים בעולם הזה אלא בשביל ליהנות לעולם הבא. אשר על כן יאמר ה' לאומות העולם לעתיד לבא (ע"ו ג א): "שוטים שבעולם, מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, מי שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת"?

הנה כי כן אכילת החרובים שלהם בימות החול מסמל את הטורח בערב שבת, טירחא ללא הנאה לאלתר כחרוב הזה שאין רואים בו פירות מיד - ואכילת התמרים בשבת, מורה על השגת התכלית של "יאכל בשבת".

יכול לפטור העולם

עם האמור נזכה להבנה חדשה ברב התועלת שנמשך לכל בית ישראל מן ישיבתם במערה, כמו שכתב מהרש"א (טובה מה ב) בביאור דברי התנא האלוקי: "יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין", "בזכותי שאני סובל כל עוונותיהם ופוטרו מן הדין" (רש"י) - "והיינו שסובל עוונותיהם ביסורין וצער שהיה לו ולבנו במערה".

ובדרך רמז יפורש כן גם במאמר (ברכות ט א) "כדאי הוא רבי שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק", שנאמר בזה

בשם צדיקים שהכוונה לכל אדם מישראל בשעת דחקו, שכדאי הוא רבי שמעון שבזכותו נצא מצרה לרווחה. ולהאמור יורמו עוד, "לסמוך עליו בשעת הדחק" של רבי שמעון, דהיינו שעל ידי הדחק והיסורים שלו נתכפרו עוונותיהם של ישראל.

ועל פי מה שנתבאר יש בזה ענין נוסף. * דעל ידי היסורים והדחקות שלו במערה נתברר מעלת ישראל בעולם הזה, שאינם מבקשים רוב טובה בעולם הזה להיות כל מגמתם לחיים הנצחיים, וממילא "אינם יכולים לקבל רוב פורעניות", באשר הם מוכנים אל עולם הבא, ובעולם הזה צריך האדם לתקן עצמו אל עולם הבא, ולכן הם צריכים להיות מקויימים בעולם הזה (מה"ר"ל הנ"ל), ויוצלו לרווחה.

ויזבן ענין השמחה ביום פטירתו, שלכאורה הלא הוא יום אבלות בצער ותוגה? אלא שהתנא האלוקי לכל ישראל האיר באורו הבהיר להכיר באפסיות הערך של חיי עולם הזה, שלא לבקש כאן שום הנאה, ולשום כל מגמתו לקראת 'מחר לקבל שכר', ומי שמתעלה למדרגה זו אין אצלו אבלות וצער ביום המיתה, אדרבה יום שמחה הוא לו כאשר סוף סוף מגיע למחוז הפצוץ, ובכחינת כל ימי הייתי מצטער מתי תבא לידי, שכן "טוב... יום המות מיום הולדו" (קהלת ז א).

סוף וקץ לכל צרותנו בחלולא דבר יוחאי

והגם שאנו רחוקים מאוד ממדה זו, בכל זאת מסגולת היום להתעורר ולהתבונן בידיעה זו, ועל ידי כך להיושע בכל משאלות לבנו לטובה. כידוע מהמכתב שכתב רבינו עובדיה מברטנורא אודות היום המסוגל הזה: "שהרבה עקרונות נפקדו וחולים נתרפאו". ועד היום הזה נשמעו סיפורי מופת לרוב מאנשים שמגיעים לשם עם צרור צרותיהם ונפקדים בדבר ישועה ורחמים, בנסים ונפלאות שלא כדרך הטבע.

49

כי כל עוד והאדם שקוע בהבלי עולם הזה, כאשר בא לבקש הרווחה יש קטרוג על בקשתו, שהרי עולם הזה אינה מנחלת יעקב אלא מחלקו של עשו. אבל הוא יומא דקא גרים שכל אחד מישראל מתעלה לראות כל עניני הגוף לא כתכלית וכמטרה אלא כאמצעי להשגת חיי נשמה, 'עולם עובר' לפסוע דרכו אל 'עולם עומד', ממילא נפתחים כל שערי שמים לתפלתו ובקשתו, בשעה שנוכנס בהיכלו קודש של התנא האלוקי, ונשפע מאורו הקדוש לשנות מדותיו ולדבק בדרכיו הקדושים.

ועד כמה שזוכה אדם להתקרב אל ההשגה של "האי. עלמא בחרובא" אשכחתיה שעולם הזה דמיון החרוב"

(מהרש"א תענית הנ"ל), כך הוא נענה בבקשתו לקבל כל מילי דמיטב, מכיון 'דעיקר לשם שמים קא מכוון, וכי אמר בשביל שיחיו בני בתורה ובמצוות הוא דקאמר', וימלא ה' כל משאלותיו במדה טובה ישועה ורחמים.

50

תנית, שלא יקב העור: (יב) והתחלתי בתוקכם. אטל עסקם כגון עין קאחד מקם, ולא תהיו מודיעים פניי. יכל, לא תיראו ממניי פלגמי לומר: "ושיתתי קם

הם מוכנים אל עולם הבא, ובעולם הזה צריך האדם לתקן עצמו אל עולם הבא, ולכן הם צריכים להיות מקויימים בעולם הזה (מה"ר"ל הנ"ל), ויוצלו לרווחה.